

การประกอบ ต บั้จจ้ย

เป็นเหตุกั้มมวากก

โดยพระมหาดรรรมรงค์ ธรรมภาณึ ป.๕.๙

ลักษณะทั่วไปของเหตุกัมมวาทก

เหตุกัมมวาทก คือ ประโยคที่ประธานในประโยคถูกใช้ให้กระทำ ถูกทำให้เกิดขึ้น หรือถูกทำให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยประธานนั่นเองเป็นต้นเหตุ หรือเป็นสาเหตุให้ถูกกระทำหรือถูกทำให้เกิดขึ้น

ลักษณะของประโยคเหตุกัมมวาทกแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะใหญ่ ๆ ขอให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้

เหตุกัมมวาทกแบบที่ ๑ : ประธานถูกใช้ให้ทำโดยตรง (ธาตุเป็นสกัมมธาตุเท่านั้น)

เหตุกัมมวาทก ไทย : สามเณรถูกอาจารย์ใช้ให้กวาดกุฏิ

บาลี : อัจฉริเยน สามเณโร กุฏิ สมนุชชปิโต.

แปล : อ.สามเณร อันอาจารย์ ให้กวาดแล้ว ซึ่งกุฏิ.

- เหตุกัมมจาก ไทย :พระนวกะถูกพระเถระใช้ให้แสดงธรรม
- บาลี :เถเรน นวกภิกขุ ฐมมํ เทสาปิโต.
- แปล :อภิกษุผู้ใหม่ อันพระเถระ ให้แสดงแล้ว ซึ่งธรรม.
- เหตุกัมมจาก ไทย :ทนต์ถูกพระราชาใช้ให้เขียนจดหมาย
- บาลี :ธมฺญา ทฺโต สาสนํ ลินาปิโต.
- แปล :อ.ทนต์ อันพระราชา ให้เขียนแล้ว ซึ่งจดหมาย
- เหตุกัมมจาก ไทย :ช่างไม้ถูกเศรษฐีใช้ให้ตัดต้นจันทน์แดง
- บาลี :เสฏฺฐินา ถปติ รตฺตจฺนฺทนฺรฺกฺขํ เจทาปิโต.
- แปล :อ.ช่างไม้ อันเศรษฐี ให้ตัดแล้ว ซึ่งต้นจันทน์แดง.

เหตุกัมมจาก ไทย :ช่างทองถูกเศรษฐีใช้ให้ทำเครื่องประดับ

บาลี :เสฏฐิณา สุวณฺณกาโร ปสาธนํ การापิตโต.

แปล :อ.ช่างทอง อัครเศรษฐี ให้ทำแล้ว ซึ่งเครื่องประดับ.

เหตุกัมมจาก ไทย :มนุษย์ทั้งหลายถูกพระพุทธเจ้า(สอน)ให้ละกิเลส

บาลี :พทฺุเชน มนุสฺสา กิเลส วิชหาปิตา.

แปล :อ.มนุษย์ ท. อัครพระพุทธเจ้า ให้ละแล้ว ซึ่งกิเลส ท.

เหตุกัมมจาก ไทย :วิสสุกรรมเทพถูกท้าวสักกะ(สั่ง)ให้เนรมิตวิมาน

บาลี :สกุเกน วิสสุกมฺมเทโว วิมานํ นิรมินापิตโต.

แปล :อ.วิสสุกรรมเทพบุตร อัครท้าวสักกะ ให้เนรมิตแล้วซึ่งวิมาน

เหตุกัมมจากแบบที่ ๒ : ประธานถูกทำให้เกิดขึ้น (เป็นเหตุให้ถูกทำ)

เหตุกัมมจาก ไทย : มหาเจดีย์ถูกพระราชานำให้กระทำ

บาลี : รณญา มหาเจดีย์ การานิปต.

แปล : อ.มหาเจดีย์ อันพระราชานำให้กระทำแล้ว

เหตุกัมมจาก ไทย : วัดพระเชตะวันถูกอนาถบิณฑิกะสร้างจนสำเร็จ

บาลี : อนาถบิณฑิกะ เกณ เชตะวัน นิฐฐาปิต.

แปล : อ.วัดพระเชตะวัน อันอนาถบิณฑิกะ ให้สำเร็จแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย : ขุมทรัพย์ถูกเศรษฐีให้ฝังไว้.

บาลี : เสฏฐินา กุญฺมพํ นิตทาปิต.

แปล : อ.ขุมทรัพย์ อันเศรษฐี ให้ฝังไว้แล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :พระโอรสถูกพระบิดา(ตั้ง)ให้ดำรงอยู่แล้วในราชสมบัติ

บาลี :ปิตุนา โอรโส ราชสมฺปตฺตํ ปตฺติฐฐาปิโต.

แปล :อ.พระโอรส อันพระบิดา ให้ดำรงแล้ว ในราชสมบัติ

เหตุกัมมจาก ไทย :พวกข้าศึกถูกพระราชา(สั่ง)ให้ย้ายบิณฑ

บาลี :รณฺญา ริပ္ฺมุ มหฺทาปิตา.

แปล :อ.ข้าศึก ท. อันพระราชา ให้ย้ายแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :ช่างนาฬาคีรีถูกพระเทวทัต(สั่ง)ให้ปล่อย.

บาลี :เทวทตฺเตน นาฬาคีรี วิสุสฺซชฺชาปิโต.

แปล :อ.ช่างนาฬาคีรี อันพระเทวทัต ให้ปล่อยแล้ว.

เหตุกัมมจากแบบที่ ๓ : ประธานถูกทำให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

เหตุกัมมจาก ไทย :พระเถระถูกพวกเรา(ขอขมา)ให้ยกโทษแล้ว

บาลี :อมุเหหิ เถโร ขมาปิโต.

แปล :อ.พระเถระ อ้นเรา ท. ให้ยกโทษแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :พระเถระถูกคบดีนิมนต์ให้นั่ง.

บาลี :คหปตินา เถโร นิสีทาปิโต.

แปล :อ.พระเถระ อ้นคบดี ให้นั่งแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :มหาโจรถูกพระราชาสั่งให้ฆ่าตาย.

บาลี :รณฺญา มหาโจโร มาราปิโต.

แปล :อ.มหาโจร อ้นพระราชา ให้ตายแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :คนพาลถูกบ้งทิต(ตักเตือน)ให้ละอาย

บาลี :ปณฺทิตฺเตน พาลो ลชฺชาปีโต.

แปล :อ.คนพาล อับบ้งทิต ให้ละอายแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :บุตรถูกมารดาและบิดา(สนับสนุน)ให้ศึกษา.

บาลี :มาตาปีตฺตฺหิ ปฺุตฺโต สิฺกฺขาปีโต.

แปล :อ.บุตร อับมารดาและบิดา ท. ให้ศึกษาแล้ว.

เหตุกัมมจาก ไทย :ต้นไม้ถูกช่างไม้(สั่ง)ให้ถอนขึ้น

บาลี :ถปฺตีนา รุกฺโข อฺปฺปาตาปีโต.

แปล :อ.ต้นไม้ อับช่างไม้ ให้ถอนขึ้นแล้ว.

องค์ประกอบของประโยคเหตุกัมมวาจก

๑. ผู้ใช้ให้ทำ (อนนภิหิตกัตตา)

ประกอบเป็นตติยวิภัติ (แปลว่า อัน...) วางไว้ตัวแรก

๒. ผู้ถูกใช้ให้ทำ/สิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้น (ประธาน)

ประกอบเป็นปฐมวิภัติ (แปลว่า อ...) วางไว้ถัดจากอนนภิหิตกัตตา

๓. ผู้ถูกกระทำ/สิ่งที่ถูกกระทำ (อวุตตกัมมะ)

ประกอบเป็นทุติยวิภัติ (แปลว่า ซึ่ง...) วางไว้หน้ากิริยาคุณพากย์

๔.กิริยาคุณพากย์ (ให้...) มีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑)ใช้สกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุก็ได้

๒)ลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

๓)ลง อี อาคมหน้า ต ปัจจัย

๕.ลง อี อาคมหน้า ต ปัจจัย

๑)ถ้าลง เณ, ฌาเป ปัจจัย ให้ลบ เอ หึ่งก่อน

๒)ถ้าลง ฌย, ฌาปย ปัจจัย ให้ลบ อ ที่ ย หึ่งก่อน

๖.ประกอบวิภัตติให้มีลิงค์ วชนะ วิภัตติเหมือน นามนามเจ้าของกิริยา.

๑)ปุงลิงค์แจกเหมือน ปุริส

๒)อิทธิลิงค์แจกเหมือน กณฺฐา

๓)นปุงสกลิงค์แจกเหมือน กุล

ลำดับการแปลประโยคเหตุกัมมจาก

เหตุกัมมจาก

- ๑) ประธาน (อ.) เป็นปฐมวิภัติ
- ๒) อนนทิตกัตตา (อัน...) เป็นตติยวิภัติ
- ๓) กิริยาคุมพากย์ (ให้...) ลงการิตปัจจัย
- ๔) อวุตตกัมมะ (ซึ่ง) เป็นหุตติยวิภัติ

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก (สกัมมกิริยา)

ข้อ	อนภิกัถตา (ผู้ใช้ให้ทำ)	ประธาน (ผู้ที่ถูกใช้ให้ทำ)	อวุตตกัมมะ (สิ่งที่ถูกทำ)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจย+อีย)
๑.	รณญฺา	ปุริสา	มหาปาสาห์	การาปีตา.
๒.	เถเรน	สามเณโร	ปตฺตํ	โธวาปีโต.
๓.	พุกฺุเณน	สารีปฺตฺโต	ธมฺมํ	เทสาปีโต.
๔.	เสฏฺฐจฺุณา	กสโก	ติณานิ	เจทาปีโต.
๕.	ปีตรา	เถโร	มรฺุปายาสํ	โภชาปีโต.
๖.	มาตฺรา	ธิดา	โอทณฺ์	ปาจาปีโต.

คำแปลประโยคเหตุกัมมจาก (สกัมมกิริยา)

๑.อ.บุรุษ ท. อันพระราช ให้กระทำแล้ว ซึ่งมหาปราสาท.

๒.อ.สามเณร อันพระเถระ ให้ล้างแล้ว ซึ่งบาตร.

๓.อ.พระสารีบุตร อันพระพุทธเจ้า ให้แสดงแล้ว ซึ่งธรรม.

๔.อ.ชาวนา อันเศรษฐี ให้ตัดแล้ว ซึ่งหญ้า ท.

๕.อ.พระเถระ อันบิดา ให้ฉนแล้ว ซึ่งข้าวมธุปายาส

๖.อ.ธิดา อันมารดา ให้หุงแล้ว ซึ่งข้าวสุก.

กิริยาเหตุกัมมจากทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาลแล้ว ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก

ข้อ	อนนทิกัตตา (ผู้ใช้ให้ทำ)	ประธาน (สิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้น)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจย+อิ)
๑.	เสฏฐินา	รุกขมุลล์	โสธาปีต.
๒.	มหาชเนน	ปณณสาลา	การาปีตา.
๓.	รณญา	วาลุกา	โอกิราปีตา.
๔.	ขตติเยน	ธชา	อุสุสาปีตา.
๕.	ภิกขุณา	จีวรานิ	ราชาปีตานิ.
๖.	เถเรณ	พทุธมนโต	สิกฺขาปีโต.

คำแปลประโยคเหตุกัมมจาก

๑.อ.โคณแห่งต้นไม้ อันเศรษฐี ให้ชำระแล้ว.

๒.อ.บรรณศาลา อันมหาชน ให้กระทำแล้ว.

๓.อ.ทราย อันพระราชา ให้ไปรยแล้ว.

๔.อ.รง ท. อันกษัตริย์ ให้ยกขึ้นแล้ว.

๕.อ.จีวร ท. อันภิกษุ ให้ย้อมแล้ว.

๖)อ.พุทธรมณฑ์ อันพระเถระ ให้เรียนแล้ว.

กิริยาเหตุกัมมจากทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาลแล้ว ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก (อกัมมกิริยา)

ข้อ	เหตุกัตตา (ประธาน)	ประธาน (ผู้ที่ถูกใช้ให้ทำ)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจัย)
๑.	อุปาสเคน	เถโร	นีสีหาปีโต.
๒.	มาตรา	ปุตุโต	นิปชชาปีโต.
๓.	โจเรน	มนุสฺสา	กิลมาปีตา/กิลมิตา.
๔.	ลุมฺทเคน	สตฺตา	มาราปีตา.
๕.	มหาเมฆน	วสุสฺสํ	วสุสาปีโต.
๖.	โพธิสตฺเตน	ปารมิโย	ปริปุริตา.

คำแปลประโยคเหตุกัตตฺวาจก (อกัมมกิริยา)

๑.อ.พระเถระ อันอุบาสก ให้นั่งแล้ว.

๒.อ.บุตร อันมารดา ให้นอนแล้ว.

๓.อ.มนุษย์ ท. อันโจร ให้น่าปากแล้ว.

๔.อ.สัตว์ ท. อันนายพราน ให้ตายแล้ว.

๕.อ.ฝน อันมหาเมฆ ให้ตกแล้ว

๖.อ.บารมี ท. อันพระโพธิสัตว์ ให้เต็มรอบแล้ว.

กิริยาเหตุกัมมวาทกทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาลแล้ว ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

หลักการประกอบ ต ปัจจุบัน เป็นเหตุกัมมวาจก

หลักการประกอบ ต ปัจจัยเป็นเหตุกัมมวาจกมี ๕ อย่าง คือ

๑. ธาตุที่นำมาประกอบกิริยาเป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุก็ได้
๒. ลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌापย ปัจจัย (ตามลักษณะธาตุ)
๓. ไม่ลงปัจจัยประจําหมวดธาตุ ๕ หมวดคือ ภู, รุช, สฺ, ตน, จุร
๔. หมวด ทิว, กิ, คห จะลงปัจจัยประจําหมวดหรือไม่ลงก็ได้
๕. ลง อิ อากมหน้า ต ปัจจัย

รายละเอียดการลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌापย ปัจจัยหลังธาตุแต่ละประเภทในเหตุกัมมวาจกจะกับเหมือนในเหตุกัตตฺวาจกทุกประการ (เพราะปัจจัย ๔ ตัวนี้เป็นปัจจัยในเหตุกัตตฺวาจก)

วิธีการเชื่อมปัจจัยเข้ากับธาตุ

เณ, ฌย, ฌาเป, ฌापย ปัจจัยเมื่อลงแล้วต้องลบสระที่สุ่ดปัจจัยทิ้งเสมอ เพื่อให้ อิ อาคมมาเชื่อมกับพยัญชนะที่สุ่ดปัจจัยหรือที่สุ่ดธาตุได้

เณ ลงแล้วพฤทธิ์ตามปกติ จากนั้นลบ เณ ทิ้งทั้งหมด

ฌย ลงแล้วพฤทธิ์ตามปกติ จากนั้นลบ ฌ เหลือไว้แต่ ย

ฌาเป ลงแล้วพฤทธิ์ตามปกติ จากนั้นลบ ฌ เหลือ อาป

ฌापย ลงแล้วพฤทธิ์ตามปกติ จากนั้นลบ ฌ เหลือไว้แต่ อาปย

จากนั้นนำ อิ อาคมมาสนธิกับปัจจัยที่เหลือแล้ว กรณีของ เณ ถูกลบทิ้งทั้งหมด ดังนั้นให้สนธิ อิ เข้ากับที่สุ่ดธาตุแทน เช่น

ปจ+เณ+อิ+ต+ลี = ปาจิโต, ปจ+ฌาเป+อิ+ต+ลี = ปาจาปีโต เป็นต้น

หลักการ

ลง เน, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยหลังธาตุ

๑.อเนกสระธาตุที่เป็นสระ อา, อิ, อี, เอ ให้ลง ณาเป, ณาปย ปัจจัย

ณาเป ปัจจัย

คำแปล

ญา+ณาเป+อิ+ต+ลี

=ญาปิโต

อัน...ให้รู้แล้ว

ทา+ณาเป+อิ+ต+ลี

=ทาปิโต

อัน...ให้ให้แล้ว

ชิ+ณาเป+อิ+ต+ลี

=ชยาปิโต

อัน...ให้ชนะแล้ว

นี+ณาเป+อิ+ต+ลี

=นยาปิโต

อัน...ให้นำไปแล้ว

วี+ณาเป+อิ+ต+ลี

=วยาปิโต

อัน...ให้ทอแล้ว

ภี+ณาเป+อิ+ต+ลี

=ภยาปิโต

อัน...ให้กลัวแล้ว

ฉาปย ปัจจย		คำแปล
ญา+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ญาปยิตโต	อัน...ให้รู้แล้ว
ทา+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ทาปยิตโต	อัน...ให้ให้แล้ว
ชิ+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ชยาปยิตโต	อัน...ให้ชนะแล้ว
จิ+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=จายาปยิตโต	อัน...ให้สั่งสมแล้ว
นี+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=นยาปยิตโต	อัน...ให้นำไปแล้ว
วี+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=วายาปยิตโต	อัน...ให้ทอแล้ว
เค+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=คายาปยิตโต	อัน...ให้ขับร้องแล้ว

๒.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ, อู ให้ลง เณ, ฌย ปัจจัยเท่านั้น

เณ ปัจจัย		คำแปล
สฺ+เณ+อิ+ต+ลี	=สาวีโต	อัน...ให้ฟังแล้ว
จฺ+เณ+อิ+ต+ลี	=จาวีโต	อัน...ให้เคลื่อนแล้ว
ภฺ+เณ+อิ+ต+ลี	=ภาวีโต	อัน...ให้เจริญแล้ว
ฌย ปัจจัย		คำแปล
สฺ+ฌย+อิ+ต+ลี	=สาวยิโต	อัน...ให้ฟังแล้ว
จฺ+ฌย+อิ+ต+ลี	=จาวยิโต	อัน...ให้เคลื่อนแล้ว
ภฺ+ฌย+อิ+ต+ลี	=ภาวยิโต	อัน...ให้เจริญแล้ว

อย่างไรก็ตาม สำหรับธาตุบางตัวแม่เป็นสระ อ, อุ ก็ไม่นิยมลง เณ, ฌย
ปัจจัย กลับใช้ ณาเป, ณาปย แทน ตัวอย่างเช่น

ชฺ ธาตุ ในความเล่นไป :ชวาปีโต อัน...ให้เล่นไปแล้ว

ลฺ ธาตุ ในความเกี่ยว :ลวาปีโต อัน...ให้เกี่ยวแล้ว

๓.อเนกสระธาตุ (ยกเว้นหมวด จุร ธาตุ) ลงการิตปัจจัยได้ทั้ง ๔ ตัว

เณ ปัจจัย

คำแปล

มร+เณ+อิ+ต+ลี

=มาริตโต

อัน...ให้ตายแล้ว

รุร+เณ+อิ+ต+ลี

=โรริตโต

อัน...ให้ปิดแล้ว

พुरु+เณ+อิ+ต+ลี

=โพริตโต

อัน...ให้รู้แล้ว

ณย ปัจจัย

คำแปล

มร+ณย+อิ+ต+ลี

=มารยิตโต

อัน...ให้ตายแล้ว

รุร+ณย+อิ+ต+ลี

=โรรยิตโต

อัน...ให้ปิดแล้ว

พुरु+ณย+อิ+ต+ลี

=โพรยิตโต

อัน...ให้รู้แล้ว

ฉาเป		คำแปล
ปจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ปาจาปีโต	อัน...ให้หุงแล้ว
คห+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=คาหาปีโต	อัน...ให้รับแล้ว
กร+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=การาปีโต	อัน...ให้ทำแล้ว
ลภ+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ลาภาปีโต	อัน...ให้ทำแล้ว
ฉาปย		คำแปล
ปจ+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ปาจาปยิโต	อัน...ให้หุงแล้ว
คห+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=คาหาปยิโต	อัน...ให้รับแล้ว
กร+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=การาปยิโต	อัน...ให้ทำแล้ว

๔. เฉพาะหมวด จุร ธาตุให้ลงเฉพาะ ณาเป, ณาปย ปัจจัยเท่านั้น

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ฆุส+ณาเป+อิ+ต+ลี	=โฆสาปีโต	อัน...ให้ประกาศแล้ว
คูป+ณาเป+อิ+ต+ลี	=โคปาปีโต	อัน...ให้คุ้มครองแล้ว
ฉท+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ฉาทาปีโต	อัน...ให้มุงแล้ว
ธร+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ธาราปีโต	อัน...ให้ทรงจำแล้ว
ทิส+ณาเป+อิ+ต+ลี	=เทสาปีโต	อัน...ให้แสดงแล้ว
ปีส+ณาเป+อิ+ต+ลี	=เปสาปีโต	อัน...ให้ส่งไปแล้ว
กถ+ณาเป+อิ+ต+ลี	=กถาปีโต	อัน...ให้กล่าวแล้ว

ณायปย ปัจจัย

คำแปล

ฆุส+ณायปย+อิ+ต+ลี	=โฆสાયปิโต	อัน...ให้ประกาศแล้ว
คุป+ณायปย+อิ+ต+ลี	=โคปายปิโต	อัน...ให้คุ้มครองแล้ว
ฉท+ณायปย+อิ+ต+ลี	=ฉาทายปิโต	อัน...ให้มุงแล้ว
ธร+ณायปย+อิ+ต+ลี	=ธารายปิโต	อัน...ให้ทรงจำแล้ว
ทิส+ณायปย+อิ+ต+ลี	=เทศายปิโต	อัน...ให้แสดงแล้ว
ปิส+ณायปย+อิ+ต+ลี	=เปสายปิโต	อัน...ให้ส่งไปแล้ว
กถ+ณायปย+อิ+ต+ลี	=กถายปิโต	อัน...ให้กล่าวแล้ว
คณ+ณायปย+อิ+ต+ลี	=คณายปิโต	อัน...ให้นับแล้ว

๕. อเนกสระธาตุที่มีสระ เอ เป็นที่สุด ลง ณาเป, ณาพย และให้ลบสระ
เอ ที่สุดปัจจัยทิ้งเสมอ

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ปเล+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ปลาปิโต	อัน...ให้หนีไปแล้ว
มิเล+ณาเป+อิ+ต+ลี	=มิลาปิโต	อัน...ให้เหี่ยวแห้งแล้ว
หเร+ณาเป+อิ+ต+ลี	=หราปิโต	อัน...ให้ละลายแล้ว
ณาพย ปัจจัย		คำแปล
ปเล+ณาพย+อิ+ต+ลี	=ปลาพยิต	อัน...ให้หนีไปแล้ว
มิเล+ณาพย+อิ+ต+ลี	=มิลาพยิต	อัน...ให้เหี่ยวแห้งแล้ว

วิธีการพหุวิธีระดับชาติ

ด้วยอำนาจของ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

วิธีการพทฺธิ์ของ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

๑.เอกสระธาตุที่เป็นสระ **อุ, อู** พทฺธิ์ **อุ, อู** เป็น **โอ** แล้วแปลง **โอ** เป็น **อาว** (ห้ามลง ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย) เช่น

สุ+เณ+อิ+ต+ลี =สาวิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

สุ+ฌย+อิ+ต+ลี =สาวยิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

ภู+เณ+อิ+ต+ลี =ภาวิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

ภู+ฌย+อิ+ต+ลี =ภาวยิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

จุ+เณ+อิ+ต+ลี =จาวิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

จุ+ฌย+อิ+ต+ลี =จาวยิโต อัน...ให้ฟังแล้ว

ยกเว้น ชุ ธาตุและ ลุ ธาตุนิยมลง ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยดังกล่าวแล้ว

๒.เอกสระธาตุเป็นสระ **อิ, อี** พุทธิ **อิ, อี** เป็น **เอ** แล้วแปลง **เอ** เป็น **อาย**

ด้วยอำนาจของ **ณาเป, ณาปย**

นอกจากนี้ **เณ, เณย** บัจจยยังมีอำนาจให้ทำการสระ **อาย** กลับเป็น **อย** ก็ได้ กิริยาบางตัวจึงมีใช้ทั้งสองแบบ เช่น

สี+ณาเป+อิ+ต+สี = **สยายปีโต** **อัน...ให้นอนแล้ว**

= **สยาปีโต** **อัน...ให้นอนแล้ว**

ซี+ณาเป+อิ+ต+สี = **ชยายปีโต** **อัน...ให้ชนะแล้ว**

= **ชยาปีโต** **อัน...ให้ชนะแล้ว**

นี+ณาเป+อิ+ต+สี = **นายาปีโต** **อัน...ให้นำไปแล้ว**

= **นยาปีโต** **อัน...ให้นำไปแล้ว**

สำหรับธาตุบางตัวที่มีอุปสรรคแล้วหน้าจะไม่พฤทธิสระต้นธาตุก็ได้ แต่ให้
ลบสระต้นธาตุทิ้งแทน ตัวอย่างเช่น

อา+ นี +ณาเป+อิ+ต+ลี	=อานาปีโต	อัน...ให้นำมาแล้ว
อุ+ ลี +ณาเป+อิ+ต+ลี	=อุสุสาปีโต	อัน...ให้ยกขึ้นแล้ว
ลัม+อุ+ ลี +ณาเป+อิ+ต+ลี	=สมุสุสาปีโต	อัน...ให้ยกขึ้นแล้ว

๓.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อา ให้ลง ณาเป, ณาปย บัจจยเท่านั้น โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงธาตุ ตัวอย่างเช่น

ปริ+หา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ปริหาปีโต	อัน...ยอมให้เสื่อม
ปฏิวา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ปฏิวาปีโต	อัน...ยอมให้ฟุ้งกลับ
นิ+หา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=นิหทาปีโต	อัน...ยอมให้หลับ
นุ+หา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=นุหาปีโต	อัน...ยอมให้อาบ
ปติ+ฐา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=ปติฐฐาปีโต	อัน...ยอมให้ดำรงแล้ว
สํ+อุ+ฐา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=สมุฐฐาปีโต	อัน...ยอมให้ตั้งขึ้นพร้อม
นิ+ฐา+ณาเป+อิ+ต+ลี	=นิฐฐาปีโต	อัน...ยอมให้สำเร็จ

หลักการพฤติกรรมสัตว์ ของอเนกสัตว์

๑.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อุ พยัทธ อู เป็น โอ

เณ ปัจจัย		คำแปล
รุธ+เณ+อิ+ต+ลี	=โรธิโต	อัน...ให้ปิดแล้ว
มฺจ+เณ+อิ+ต+ลี	=โมจิโต	อัน...ให้ปล่อยแล้ว
ภุช+เณ+อิ+ต+ลี	=ภอชิโต	อัน...ให้กินแล้ว
ณย ปัจจัย		คำแปล
รุธ+ณย+อิ+ต+ลี	=โรธยิตโต	อัน...ให้ปิดแล้ว
มฺจ+ณย+อิ+ต+ลี	=โมจยิตโต	อัน...ให้ปล่อยแล้ว
ภุช+ณย+อิ+ต+ลี	=ภอชยิตโต	อัน...ให้เคาะแล้ว

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

รฐ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โรธาปีโต

อัน...ให้ปิดแล้ว

มฺจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โมจาปีโต

อัน...ให้ปล่อยแล้ว

ลฺป+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โลปาปีโต

อัน...ให้ฉาบแล้ว

สฺฐ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โสธาปีโต

อัน...ให้หมดจดแล้ว

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

รฐ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=โรธापยิโต

อัน...ให้ปิดแล้ว

มฺจ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=โมจาปยิโต

อัน...ให้ปล่อยแล้ว

ภฺช+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โภชาปีโต

อัน...ให้กินแล้ว

๒.อเนกสรรธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อิ พยัพธ์ อิ เป็น เอ

เณ ปัจจัย		คำแปล
ฉิท+เณ+อิ+ต+ลี	=เชทิตโต	อัน...ให้ตัดแล้ว
ภิท+เณ+อิ+ต+ลี	=ภเททิตโต	อัน...ให้ตีแล้ว
ลีจ+เณ+อิ+ต+ลี	=เสจจิตโต	อัน...ให้รดแล้ว
ณย ปัจจัย		คำแปล
ฉิท+ณย+อิ+ต+ลี	=เชทิตโต	อัน...ให้ตัดแล้ว
ภิท+ณย+อิ+ต+ลี	=ภเททิตโต	อัน...ให้ตีแล้ว
ลีจ+ณย+อิ+ต+ลี	=เสจจิตโต	อัน...ให้รดแล้ว

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

ฉิท+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ฉทหปิโต

อัน...ให้ตัดแล้ว

ภิท+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ภทหปิโต

อัน...ให้ตีแล้ว

ลีจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=เสจหปิโต

อัน...ให้รดแล้ว

ลีฉ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=เสฉหปิโต

อัน...ให้สำเร็จแล้ว

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

ฉิท+ฉापย+อิ+ต+ลี

=ฉทหปยิตโต

อัน...ให้ตัดแล้ว

ภิท+ฉापย+อิ+ต+ลี

=ภทหปยิตโต

อัน...ให้ตีแล้ว

ลีจ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=เสจหปยิตโต

อัน...ให้รดแล้ว

๓.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อ พุทฺธ อ เป็น อา

เณ ปัจจัย

คำแปล

วท+เณ+อิ+ต+ลี

=วาทีโต

อัน...ให้กล่าวแล้ว

วส+เณ+อิ+ต+ลี

=วาสิโต

อัน...ให้ยู่แล้ว

กร+เณ+อิ+ต+ลี

=การีโต

อัน...ให้ทำแล้ว

ณย ปัจจัย

คำแปล

วท+ณย+อิ+ต+ลี

=วาทยิตโต

อัน...ให้กล่าวแล้ว

วส+ณย+อิ+ต+ลี

=वासยิตโต

อัน...ให้ยู่แล้ว

กร+ณย+อิ+ต+ลี

=การยิตโต

อัน...ให้ทำแล้ว

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

วท+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=วาหาปีโต

อัน...ให้กล่าวแล้ว

วส+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=วาสาปีโต

อัน...ให้อยู่แล้ว

กร+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=การาปีโต

อัน...ให้ทำแล้ว

หฺร+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=หฺราปีโต

อัน...ให้นำไปแล้ว

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

วท+ฉापย+อิ+ต+ลี

=วาหาปยิโต

อัน...ให้กล่าวแล้ว

วส+ฉापย+อิ+ต+ลี

=วาสาปยิโต

อัน...ให้อยู่แล้ว

กร+ฉापย+อิ+ต+ลี

=การापยิโต

อัน...ให้ทำแล้ว

หลักการและข้อห้ามในการพฤษ

๑. อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็นที่ฆะ (อา, อี, อุ, เอ, โอ) ไม่ต้องพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
มีรูปพ้องกับกัตตุวางก, กัมมวางก (ห้ามประกอบ)		
ณย ปัจจัย		คำแปล
ขาท+ณย+อิ+ต+ลี	=ขาทยิโต	อัน...ให้กินแล้ว
ธาว+ณย+อิ+ต+ลี	=ธาวยิโต	อัน...ให้วิ่งไปแล้ว
โธว+ณย+อิ+ต+ลี	=โธวยิโต	อัน...ให้ชักแล้ว
ราธ+ณย+อิ+ต+ลี	=ราธยิโต	อัน...ให้ย็นดีแล้ว

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
ภาส+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ภาสปิโต	อัน...ให้กล่าวแล้ว
ยาจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ยาจปิโต	อัน...ให้ขอแล้ว
ธาว+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ธาวปิโต	อัน...ให้เล่นไปแล้ว
ราธ+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ราธปิโต	อัน...ให้ยินดีแล้ว
ฉาปย ปัจจัย		
ภาส+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ภาสพายิโต	อัน...ให้กล่าวแล้ว
ยาจ+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ยาจพายิโต	อัน...ให้ขอแล้ว
ธาว+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ธาวพายิโต	อัน...ให้เล่นไปแล้ว

๒.อเนกสระธาตุที่สระต้นธาตุเป็นรัสสระมีพยัญชนะสังโยคแล้วหลังห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
มีรูปพ้องกับกัตตฺวาก, กัมมวาก (ห้ามประกอบ)		
ณย ปัจจัย		คำแปล
ปฺจุฉ+ณย+อิ+ต+ลี	=ปฺจุฉยิต	อัน...ให้ถามแล้ว
พฺนุฉ+ณย+อิ+ต+ลี	=พฺนุฉยิต	อัน...ให้มัดแล้ว
ลีกุข+ณย+อิ+ต+ลี	=ลีกุขยิต	อัน...ให้เรียนแล้ว
รกุข+ณย+อิ+ต+ลี	=รกุขยิต	อัน...ให้รักษาแล้ว

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
มทุท+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=มทุทปิโต	อัน...ให้เหยียบแล้ว
ลุดฺจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=ลุดฺจาปิโต	อัน...ให้ถอนแล้ว
จินฺต+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=จินฺตปิโต	อัน...ให้คิดแล้ว
สฺกฺข+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=สฺกฺขาปิโต	อัน...ให้แห้งแล้ว
ฉาปย ปัจจัย		คำแปล
มทุท+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=มทุทปยิโต	อัน...ให้เหยียบแล้ว
ลุดฺจ+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ลุดฺจาปยิโต	อัน...ให้ถอนแล้ว
จินฺต+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=จินฺตปยิโต	อัน...ให้คิดแล้ว

๓.ธาตุในหมวด รุช ชาติ ถ้างงนคคหิตอาคคแล้วเปลงนคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุต
 วรรคของพยัญชนะที่สุตชาติ ห้ามพฤษธีสรตั้นชาติ

เณ ปัจจย

คำแปล

มีรูปพ้องกับกัตตวาก, กัมมวาก (ห้ามประกอบ)

ณย ปัจจย

คำแปล

ภุช+ณย+อิ+ต+ลี

=ภุชชยโต

อัน...ให้กินแล้ว

มฺจ+ณย+อิ+ต+ลี

=มฺจยโต

อัน...ให้ปล่อยแล้ว

ภิท+ณย+อิ+ต+ลี

=ภินฺทยโต

อัน...ให้ตีแล้ว

รุช+ณย+อิ+ต+ลี

=รฺนฺชยโต

อัน...ให้ปิดแล้ว

ฉาเป ปัจจย

คำแปล

ยฺช+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ยฺชชปิโต

อัน...ให้เทียบแล้ว

ลีป+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ลีมฺปาปิโต

อัน...ให้ฉาบแล้ว

ภฺช+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ภฺชชปิโต

อัน...ให้กินแล้ว

มฺจ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=มฺจจาปิโต

อัน...ให้ปล่อยแล้ว

ฉापย ปัจจย

คำแปล

ยฺช+ฉापย+อิ+ต+ลี

=ยฺชชปยิปโต

อัน...ให้เทียบแล้ว

ลีป+ฉापย+อิ+ต+ลี

=ลีมฺปาปยิปโต

อัน...ให้ฉาบแล้ว

มฺจ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=มฺจจาปยิปโต

อัน...ให้ปล่อยแล้ว

๔.ธาตุที่มีสระ อี เป็นที่สุด ถ้างงนคคหิตอาคคแล้วเปลงนคคหิตเป็นพยัญชนะ
 ที่สุดวรรคของพยัญชนะที่สุดธาตุ ห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย

คำแปล

มีรูปพ้องกับกัตตฺวาก, กัมมวาก (ห้ามประกอบ)

ณย ปัจจัย

คำแปล

มฺทึ+ณย+อิ+ต+ลี

=มณฺทยิต

อัน...ให้ประดับแล้ว

อุป+ณย+อิ+ต+ลี

=อุปตฺถมฺณยิต

อัน...ให้คำชูแล้ว

วิ+ณย+อิ+ต+ลี

=วิกฺขมฺณยิต

อัน...ให้ถอนแล้ว

กตึ+ณย+อิ+ต+ลี

=กนฺตยิต

อัน...ให้ผ่าแล้ว

ฉาเป ปัจจย		คำแปล
กปี+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=กมุปาเปตี	อัน...ให้สั้นแล้ว
กตี+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=กนุตาเปตี	อัน...ให้ผ่าแล้ว
มที+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=มณุทากปีโต	อัน...ให้ตกแต่งแล้ว
วี+ขภี+ฉาเป+อิ+ต+ลี	=วิกุขมุภากปีโต	อัน...ให้ถอนแล้ว
ฉาปย ปัจจย		คำแปล
กปี+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=กมุปาปยิตโต	อัน...ให้สั้นแล้ว
กตี+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=กนุตาปยิตโต	อัน...ให้ผ่าแล้ว
ผที+ฉาปย+อิ+ต+ลี	=ผนุทากปยิตโต	อัน...ให้ดีขึ้นแล้ว

๕.ธาตุในหมวด ทิว ธาตุ ถ้าไม่ลง ย ปัจจัยให้พจน์ตามกฎได้

ณ ปัจจัย		คำแปล
ตุส+ณ+อิ+ต+ลี	=โตลีโต	อัน...ให้ยินดีแล้ว
สุส+ณ+อิ+ต+ลี	=โสลีโต	อัน...ให้แห้งแล้ว
กุป+ณ+อิ+ต+ลี	=โกปีโต	อัน...ให้โกรธแล้ว
ณย ปัจจัย		คำแปล
ตุส+ณย+อิ+ต+ลี	=โตสยิโต	อัน...ให้ยินดีแล้ว
สุส+ณย+อิ+ต+ลี	=โสสยิโต	อัน...ให้แห้งแล้ว
กุป+ณย+อิ+ต+ลี	=โกปยิโต	อัน...ให้โกรธแล้ว

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โสธาปีโต

อัน...ให้ชำระแล้ว

นส+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=นาสาปีโต

อัน...ให้ฉิบหายแล้ว

ซี+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=เขปีโต

อัน...ให้สิ้นไปแล้ว

สุส+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=โสสาปีโต

อัน...ให้แห้งแล้ว

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=โสธายีโต

อัน...ให้ชำระแล้ว

นส+ฉापย+อิ+ต+ลี

=นาสาयीโต

อัน...ให้ฉิบหายแล้ว

พุธ+ฉापย+อิ+ต+ลี

=โพธายีโต

อัน...ให้รู้แล้ว

๖.ธาตุในหมวด ทิว ธาตุ ถ้ำลง ย ปัจจัยห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย

คำแปล

มีรูปพ้องกับกัตตุวาก, กัมมวาก (ห้ามประกอบ)

ณย ปัจจัย

คำแปล

สีว+ย+ณย+อิ+ต+ลี

=สีพฺยโต

อัน...ให้เย็บแล้ว

สุส+ย+ณย+อิ+ต+ลี

=สุสฺสยโต

อัน...ให้แห้งแล้ว

กุป+ย+ณย+อิ+ต+ลี

=กุปฺปยโต

อัน...ให้โกรธแล้ว

สช+ย+ณย+อิ+ต+ลี

=สชฺชยโต

อัน...ให้ช้องแล้ว

วิธ+ย+ณย+อิ+ต+ลี

=วิธฺฉยโต

อัน...ให้แทงแล้ว

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

สฺร+ย+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=สฺรชฺฉาปิโต

อัน...ให้ชำระแล้ว

นสฺ+ย+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=นสฺสาปิโต

อัน...ให้ฉิบหายแล้ว

ขุรฺ+ย+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=ขุรฺพฺราปิโต

อัน...ให้กำเริบแล้ว

สชฺ+ย+ฉาเป+อิ+ต+ลี

=สชฺชาปิโต

อัน...ให้ช้องแล้ว

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

สฺร+ย+ฉापย+อิ+ต+ลี

=สฺรชฺฉापยิปโต

อัน...ให้ชำระแล้ว

นสฺ+ย+ฉापย+อิ+ต+ลี

=นสฺสาปยิปโต

อัน...ให้ฉิบหายแล้ว

ขุรฺ+ย+ฉापย+อิ+ต+ลี

=ขุรฺพฺราปยิปโต

อัน...ให้กำเริบแล้ว

ณ ปัจจย		คำแปล
มีรูปพ้องกับกัตตวาก, กัมมวาก (ห้ามประกอบ)		
ณ ปัจจย		คำแปล
คห+ณฺห+ณฺย+อิ+ต+ลี	=คณฺหฺยิโต	อัน...ให้จับแล้ว
ณ ปัจจย		
คห+ณฺห+ณฺาเป+อิ+ต+ลี	=คณฺหาปิโต	อัน...ให้จับแล้ว
ณาย ปัจจย		
คห+ณฺห+ณฺาย+อิ+ต+ลี	=คณฺหาปฺยิโต	อัน...ให้จับแล้ว

๘.คห ธาตุที่ไม่ลง อนุท ปัจจัยให้พฤทธิได้ตามปกติ

เณ ปัจจัย

คำแปล

คห+เณ+อิ+ต+ลี

=คหิโต

อัน...ให้จับแล้ว

ณย ปัจจัย

คำแปล

คห+ณย+อิ+ต+ลี

=คหยิโต

อัน...ให้จับแล้ว

เณ ปัจจัย

คห+เณ+เป+อิ+ต+ลี

=คหปิโต

อัน...ให้จับแล้ว

เณ+ปย ปัจจัย

คห+เณ+ปย+อิ+ต+ลี

=คหปยิโต

อัน...ให้จับแล้ว

แบบฝึกหัด
ประกอบกิจกรรมเหตุกัมมวาจก
และ
ฝึกแปลประโยคเหตุกัมมวาจก

ข้อ	องค์ประกอบ	อนภินิตกัตตะ	ประธาน	อวุตตกัมมะ	กิริยา
๑.	โอม+ภิร+ณาเป+อิ+ต+ลี	อินุแทน	เทวา	ปุปุผานิ	โอมภิรปิต.
๒.	ปจ+ณาเป+อิ+ต+ลี	สามิแทน	สุโท	โอมหนั	ปจปิโต.
๓.	โอม+โลก+ณาเป+อิ+ต+ลี	ปิตรา	ทรรกา	สกุณเ	โอมโลกปิต.
๔.	ลภ+ณาเป+อิ+ต+ลี	รณฺญา	เสฏฺฐี	ธนาหิ	ลภปิโต.
๕.	วรม+ณาเป+อีย+อนฺติ	มาตาปิตุหิ	พฺรหฺมณา	วรั	วารปิต.
๖.	รฐั+ณาเป+อิ+ต+ลี	ครุณา	ลิสฺสา	ทฺวารานิ	รฐฺธาปิต.
๗.	สธ+ณาเป+อิ+ต+ลี	เถเรน	อุปาสิกโย	พฺพุตฺตณั	สธปิต.
๘.	สิมย+ณาเป+อิ+ต+ลี	มาตรา	ธิตา	จิวรั	สิพฺพาปิต.

๑. อ.เทพ ท. อันพระอินทร์ ให้ไปรยแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท.
๒. อ.พ่อครัว อันเจ้านาย ให้หุงแล้ว ซึ่งข้าวสุก.
๓. อ.เด็ก ท. อันบิดา ให้แลดูแล้ว ซึ่งนก ท.
๔. อ.เศรษฐี อันพระราชา ให้ได้แล้ว ซึ่งทรัพย์ ท.
๕. อ.พราหมณ์ ท. อันมารดาและบิดา ท. ให้สู้ขอแล้ว ซึ่งหญิงสาว.
๖. อ.ศิษย์ ท. อันครู ให้ปิดแล้ว ซึ่งประตู ท.
๗. อ.อุบาสิกา ท. อันพระเถระ ให้ระลึกถึงแล้ว ซึ่งพระพุทธรัตนะ.
๘. อ.ลูกสาว อันมารดา ให้เย็บแล้ว ซึ่งจีวร.

ข้อ	องค์ประกอบ	อนภินิตกัตตะ	ประธาน	อวุตตกัมมะ	กิริยา
๑.	พฺร+ย+ณาเป+อิ+ต+ลี	พฺร+ย+ณ	สํวกา	จฺมมํ	พฺรชฺฌาปีตา.
๒.	ชฺช+ณาเป+อิ+ต+ลี	ชฺช+ณ+เท	ชฺชา	จฺมมสฺสํ	โฆสาปีตา.
๓.	พฺนฺร+ณาเป+อิ+ต+ลี	พฺนฺร+ณ	มิตฺโต	สฺตเต	พฺนฺรธาปีโต.
๔.	ลํ+ญา+ณาเป+อิ+ต+ลี	ลํ+ญา	ลีสฺสา	พฺรชฺชสํ	สญฺญาปีตา.
๕.	จิ+นา+ณาเป+อิ+ต+ลี	จิ+นา+ณ	กุมารโ	ปฺญญํ	จินาปีโต.
๖.	ลฺ+นา+ณาเป+อิ+ต+ลี	ลฺ+นา+ณ	ปฺตฺตา	สฺสํ	ลฺนาปีตา.
๗.	ญา+ณาเป+อิ+ต+ลี	ญา+ณ	สทาโย	พฺรชฺคฺณํ	ญาปีโต.
๘.	สฺ+ณ+อิ+ต+ลี	สฺ+ณ	เทวา	จฺมมํ	สํวิตา.

๑. อ.สาวก ท. อันพระพุทฺธเจ้า ให้รู้แล้ว ซึ่งธรรม.
๒. อ.ชน ท. อันบัณฑิต ให้ป่าวร้องแล้ว ซึ่งการฟังธรรม.
๓. อ.มิตร อันนายพราน ให้ผูกแล้ว ซึ่งสัตว์ ท.
๔. อ.ศิษย์ ท. อันครุ ให้รู้พร้อมแล้ว (จำ) ซึ่งคำสอนของพระพุทฺธเจ้า.
๕. อ.เด็ก อันสามเณร ให้สั่งสมแล้ว ซึ่งบุญ.
๖. อ.บุตร ท. อันชานา ให้เกี่ยวแล้ว ซึ่งข้าวกล้า ท.
๗. อ.สหาย อันเรา ให้รู้แล้ว ซึ่งคุณของพระพุทฺธเจ้า
๘. อ.เทพ ท. อันพระอินทร์ ให้ฟังแล้ว ซึ่งธรรม.

ตัวประโยคภาษาบาลี ต บัจจยในเหตุกัมมจาก

๑.ขมาปีโต ปน โว ฆนเต สตุธา.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ.พระศาสดา อันท่าน ท. ให้อดโทษแล้ว หรือ.

๒.นิมฺฐาปีโต มยาราโม. (มยา + อาราโม)

อ.อาราม อันเรา ให้สำเร็จแล้ว.

๓.โส เม รโถ มงฺคฺลไปกฺุขรณียา อนฺโตภุมิยํ นิตฺทาปีโต.

อ.รถ นั้น อันเรา ให้ฝังไว้แล้ว ในภายในแห่งแผ่นดิน ในสระ โบกขรณ

อันเป็นมงคล.

๔.เอกสมิ เม รุกฺขมุเล เอโก อโย นิสีทาปีโต.

อ.พระคุณเจ้า รูปหนึ่ง อันเรา ให้นั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้น ต้นหนึ่ง.

๕.โพธิสัตโต ตสฺสา อคฺคมเหสียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐิสนฺธิ คเหตฺวา อณุปฺพุเพน
วิญญุตํ ปตฺโต ตกฺกสิลาโย สิปฺปานิ อุกฺคเหตฺวา ปิตรา อฺปรชฺเช
ปติฏฺฐาปิโต.

๑.พระโพธิสัตว์ ถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ ในพระครรภ์ ของพระอัครมเหสี นั้น ถึง
แล้ว ซึ่งความเป็นผู้รู้ โดยลำดับ เรียบแล้ว ซึ่งศิลปะ ท. ในเมืองตักกศิลา อันพระ
บิดา ให้ดำรงอยู่แล้ว ในความเป็นพระอุปราชา.

๖.เอวํ เสว ครหทินฺโน รญฺญา ทณฺท์ ปาปิโต.

๑.ครหทินน์ นั้นนั้นเทียว อันพระราชา ให้ถึงแล้ว ซึ่งอาชญา ด้วย
ประการฉะนี้.

๗. เกณ อมฺหากํ ชมฺพุทฺโธ มหฺทาปิโต.

อ. กิ่งแห่งต้นหว้า ของเรา ท. อันใคร ให้เหยียบไปแล้ว.

๘. ชมฺพุทฺโธ พุทฺธสาวเกณ สาริปุตฺตตฺเถเรน มหฺทาปิโต.

อ. กิ่งแห่งต้นหว้า อันพระสารีบุตร ผู้เป็นพุทธสาวก ให้เหยียบไปแล้ว.

๙. ราชปิ เทวตฺเตเนว มารปิโต.

แม่ อ. พระราชา อันพระเทวทัตนั้นเที่ยว ให้สิ้นพระชนม์แล้ว.

๑๐. วกปิ เทวตฺเตเนว ปโยชิตา.

แม่ อ. นายขมังธนู ท. อันพระเทวทัตนั้นเที่ยว ให้ประกอบแล้ว.

๑๑. อิทานิ ปน เตน นาทําคิริ วิสุสฺซชปิโต.

ก็ ในกาลนี้ อ. ช้างนาฬาคีรี อันพระเทวทัตนั้นนั้นเที่ยว ให้ปล่อยแล้ว.

๑๒.มุกหุดตัม ตณฺหาสมนํ ขีริํ ตฺวํ ปายิตฺตํ มยา.

อ.พระองค์ อันหม่อมฉัน ให้เต็มแล้ว ซึ่งน้ำนม อันเป็นเครื่องยังความ
อยากให้สงบ สิ้นกาลครู่หนึ่ง.

๑๓.ตยาหิ สนฺตมจฺจนฺตํ ฌมฺมขีรมฺปิ ปายิตา.

อ.หม่อมฉัน อันพระองค์ ให้เต็มแล้ว แม้ซึ่งน้ำนมคือพระธรรม อันสงบ
แล้ว อันล่วงซึ่งส่วน.

๑๔.ภนฺเต สามเณฺรณฺมฺหิ สพฺพํ เทวคณฺโถ สนฺนิปาเตตฺวา ลชฺชาปิโต.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าพระองค์ เป็นผู้อันสามเณร ยังหมู่แห่งเทพ
ทั้งปวง ให้ประชุมกันแล้ว ให้ละอายแล้ว.

๑๕.น ตว์ มยา เวรจณํ วหาปิโต.

อ.ท่าน อังกระหม ให้กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันเป็นเวร หามิได้.

๑๖.เสฏฐิ อิทานิปี (ปฺคฺคฺเลน) ตสฺเสว นิสฺสนฺแทน อุกเก ปาติโต.

แม่ในกาลนี้ อ.เศรษฐี อับบุคคล ให้ตกไปแล้ว ในน้ำ ด้วยวิบากเป็นเครื่อง
ไหลออก แห่งกรรมนั้น.

๑๗.สุสิกาปิโต เทว มยา อสฺโส.

ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ.ม้า อันข้าพระองค์ ให้ศึกษาดีแล้ว.

๑๘.อัย นาโค มยา สิกาปิโต.

อ.ช้าง นี้ อันข้าพระองค์ ให้ศึกษาแล้ว.

๑๙.ตยา อิเม โคณา ก็ ขาหาปิตา, ก็ ปายิตา.

อ.โค ท. เหล่านี้ อันท่าน ให้เคี้ยวกันแล้ว ซึ่งอะไร, ให้ดื่มแล้ว ซึ่งอะไร.

๒๐.ปณฺทิต (อิเม โคณา) มยา ยาคุ ปาเยตฺวา ติลปิฏฺฐญฺจ กุมฺมาเส จ
ขาหาปิตา.

แนะบัณฑิต อ.โค ท. เหล่านี้ อันเรา ให้ดื่มแล้ว ซึ่งข้าวต้ม ให้เคี้ยวกิน
แล้ว ซึ่งแป้งแห้งงา ด้วย ซึ่งขนมกุมมาส ท. ด้วย.

๒๑.โคณา ตินฺเมว ขาหาปิตา.

อ.โค ท. อันเรา ให้เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งหญ้านั้นเทียว.

๒๒.อหํ อิมาย นิพฺพุตฺตปทํ สาวิตฺโต

อ.เรา อันหญิง นี้ ให้ฟังแล้ว ซึ่งบทอันเย็นแล้ว.

๒๓.พหู ชนา เตน (สตุถุณา) ทมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ทตฺวา มคฺคผลเสสุ
ปติฏฺฐาปิตา.

อ.ชน ท. มาก อันพระศาสดา พระองค์นั้น ประทานแล้ว ซึ่งการบวช ให้
ดำรงอยู่แล้ว ในมรรคและผล ท.

๒๔.ภนฺเต เทวคณฺเณ อิมํ นาม ปญฺหา สมฺภูฏาปิตา.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ปัญหา ท. เหล่านี้ อันหมู่แห่งเทพ ให้ตั้งขึ้น
แล้ว.

๒๕.อาจริยํ ตุมฺเหหิ มยํ ตโย เวเท อุกฺคณฺหาปิตา.

ข้าแต่ท่านอาจารย์ อ.เรา ท. อันท่าน ท. ให้เรียนแล้ว ซึ่งเวท ท. สาม.

๒๖.ทเวเต อเนเกสุ กปฺปสตสหัสเสสุ อสุตฺตปฺพหฺมํ สหฺมํ ตยา
สุณาปีตมฺห.

ดูก่อนทวดา อ.เรา ท. เป็นผู้อันท่าน ให้ฟังแล้ว ซึ่งเสียง อันเรา ท. ไม่เคย
ฟังแล้ว ในแสนแห่งกัป ท. มิใช่หนึ่ง.

๒๗.ตุมฺเหหิ มยํ พุทฺโธ ฌมฺโม สงฺฆมฺมิตฺติ อสุตฺตปฺพหฺมํ (สหฺมํ) สāvita.
อ.เรา ท. อันท่าน ท. ให้ฟังแล้ว ซึ่งเสียง อันเรา ท. ไม่เคยฟังแล้ว ว่า อ.
พระพุทฺธเจ้า อ.พระธรรม อ.พระสงฆ์ ดังนี้